

LÓDI GABRIELLA

Újvidéki Egyetem, BTK
Nyelv és irodalom
Doktori Iskola
lodi.gabriella@citromail.hu

REGIONALITÁS ÉS INTERTEXTUALITÁS AZ ELMÚLT KÉT ÉVTIZED VAJDASÁGI MAGYAR NOVELLÁIBAN

*„Lehetetlen kilépni abból a szerepből,
amellyel ez a táj büntetett meg bennünket.”¹*
(Végel László)

A dolgozat célkitűzése a közelmúlt vajdasági magyar novellatermése regionális aspektusa(i)nak és intertextuális kapcsolatainak vizsgálata néhány kortárs szerzőnek (Tolnai Ottó, Gion Nándor, Lovas Ildikó, Balázs Attila, Szathmári István, Végel László, Szerbhorváth György, Aaron Blumm, Mirnics Gyula, Bencsik Orsolya, Sirbik Attila, Sándor Zoltán) a kilencvenes évektől a napjainkig írt kisprózájában. A munka megkísérel válaszokat találni arra a kérdésre, hogy kortárs novellairodalmunkban hányféleképpen értelmezhető a „régio és irodalom” kapcsolata, valamint hogyan köthető össze a szövegek intertextuális párbeszéde a régió irodalmi hagyományával.

Szirák Péter meghatározása szerint „az ezredfordulón az irodalmi rendszer átalakulása, a regionalitás átértelmezése is bekövetkezett. A szociokulturális átrendeződéssel, a diszkurzív tér, az elvárások, a politikai-esztétikai elvek, az érvényben levő kódkonfigurációk, az irodalomrendszer környezetének gyökeres átalakulásáról beszélhetünk” (SZIRÁK 2000: 49).

Megváltozik az irodalom *régiólétesítő* teljesítménye is. Hózsza Éva tanulmányában a következőképpen fogalmaz: „A vajdasági magyar elbeszélés irodalom-

1 Végel László: Rudolf Schmitz úr Újvidéken átutazva Tišma úr tiszteletére renoválni kívánja a Dornstädter cukrászdát.1996.

történeti előzményei, Szenteleky couleur locale-ja, Herceg János regionalizmus-programja után napjainkban egy ironikus látószögből megmozgatott helyi szín kerül előtérbe a novellában” (HÓZSA 2009: 9).

Mindezt átszővi a szövegek párbeszéde, intertextuális kapcsolatai. „A regionalitásnak, mint térségi intertextuális és interkulturális összehasonlításnak a lehetősége a kortárs kisprózában lehetővé teszi a sajátnak az idegenben való dialógusát.” – írja Szirák Péter (SZIRÁK 2000: 53).

A dolgozat néhány megközelítési szempontot jelöl ki, amelyek mentén remélhetőleg közelebb kerülhetünk regionalitás és novella kérdéseihöz, intertextuális viszonyrendszerének kibontásához.

A témaválasztás kiindulópontjaként megjelölhető a mesterképzésen hallgatótt kurzus és a tanácskozásokon/konferenciákon felmerült kérdéskör továbbgondolása, olvasási folyamatokra való kivetítése, mely olvasás (ismét Szirák Pétert idézve az ezredvégi elbeszélő próza kapcsán) „...archi- és intertextuális vonatkozású, többirányú összjátékként valósulhat meg. S még az olyannyira „klasszikusnak tekintett novella is inkább az olvasásműveletek dinamikus keretfogalmaként értelmezhető” (SZIRÁK 1998: online forrás).

A dolgozat az alábbi tételek alatt tárgyalja a novellákat (melyekben egyúttal azt is megkísérli felvázolni, hogyan illeszkednek be ezek a kisprózák a vajdasági magyar irodalom részeként a térség interkulturális és irodalmi viszonyrendszerébe).

I. A RÉGIÓ MINT INTERTEXTUS

1. Regionalitás, irodalmi regionalizmus(ok)

A régió, mint fogalom, egyszerre hordozza a földrajzi meghatározottság és a szellemi tevékenység behatároltságát.

A *régió* szó jelentése a társadalomtudományok különböző ágaiban és az európai történelmi hagyományokban számos jelentést hordoz. Ezekben közös vonás az, hogy egy meghatározott térségre, területre vonatkozik, annak ellenére, hogy e térségnek számos értelmezése lehet: területi egység, politikai egység, egyes társadalmi folyamatok által lehatárolt terület, gazdasági egység, funkcionális egységet alkotó terület (TEMESI 2006: online forrás).

A régió alatt egyedi sajátosságokat felmutató, valamilyen közös nevezőket magába foglaló s ezek alapján földrajzilag elhatárolható területi egységet értünk. A régiók létrejöhetnek politikai okok következtében, amikor egy adott állam területén belül, az állami feladatok tehermentesítésére, a különböző közigazgatási funkciók elosztására, földrajzilag elhatárolt területi egységek kialakítása

történik meg. A gazdasági okok is hozzájárulhatnak a régiók kialakulásához. Hiszen az azonos gazdasági szerkezet vagy éppen a jelentős gazdasági potenciál s egyben valamilyen ökonómiai elvek alapján is kialakulhat a térségi összetartozás, amely aztán sajátos gazdasági arculattal rendelkező területi egységet különít el. A kulturális értékek azonossága, azok alkotóelemeinek fenntartása szintén meghatározója lehet valamennyi területi egységnek. Így a homogén értékek – nyelv, vallás, szokások, történelmi értékek, társadalmi kapcsolatok, szerveződések – tartós jelenléte szintén régióképző tényezővé válhat.

A történelmi események és az évszázadok alatt végbement migrációk, az államalakulatok átszerveződése és a határvonalak átrendeződése a polifon kulturális emlékezet kialakulását eredményezte. „A régiókra is jellemző kulturális polifónia a kultúrák átszővődéseiből születik, a régió polikulturális hagyományait strukturálja át” – írja Fried István (FRIED 2010: 198).

Alabán Ferenc tanulmánya szerint viszont az irodalmi regionalizmus értékei és a nem regionális értékek rendszere részben átfedik egymást, részben viszont különböznek egymástól. Alabán a regionalizmus alapvető jellegzetességének tartja a közösségteremtő energiát és hatásértéket, kapcsolatát az előzményeivel, a hagyománnyal, ugyanakkor azt is, hogy minden egyes (regionalista) mű maga teremti meg saját formaelveit, önerőből konstituálja önmagát a befogadóban, „a műalkotás értéke és hitelessége is függ a szerző kompetenciájától, s attól, hogy az mennyire képes saját élményeit esztétikailag értékessé tenni. Ez a sajátos viszony egyik meghatározó jellemzője az alkotói autentikusság, amelynek segítségével definiálható a regionális szerző műve, s amelynek létrejöttékor az alkotói attitűd, az alapeszme és érzelmi töltet valójában egy forrásból fakad” (ALABÁN 2008: online forrás).

2. A Vajdaság mint kulturális régió

A Kárpát-medence régiói között Vajdaság az a térszerkezeti egység, amely különleges szerepet tölt be, már csak történelmi múltjánál fogva is, a Kárpátok által közrefogott nagy európai földrajzi tér regionális fejlődésében. A Vajdaság volt ugyanis ezen a tájon az egyik olyan területi-politikai egység, amelyik hosszabb-rövidebb ideig „régiónként” működött. A múlt század hatvanas-hetvenes éveinek autonóm tartományaként egy sajátos államalakulat, a titói Jugoszlávia területi-igazgatási egysége volt. A 20. század második felében egyfajta „vajdasági tudat”, identitás is kialakult a tartomány különböző ajkú polgárai körében.

A régió sokszínűsége a 18 századi újratelepítéssel vette kezdetét. Az itt élő etnikai közösségek sajátosan vajdaságivá is váltak. A regionális hagyományok mellett az egész magyar irodalomnak lényeges szerepe volt a nemzetiségi irodal-

mak megalapozásában és további fejlődésében (POMOGÁTS 2005). Bori Imre szerint pedig „immár nem csak kerete ennek az irodalomnak Vajdaság, hanem a talaja is...” (BORI 1993: 73).

3. Régió és novella

Németh Zoltán szerint „a regionalizmus a 20. század végén és a 21. század elején egészen más kérdéseket implikál, mint a 19. században. Olyan folyamat tárul az utóbbi évtizedekben az irodalomtörténész tekintete elé, amelyben a centrális nézőpont alapvetően kérdőjeleződik meg, s helyébe a többközpontúság, a sokszínűség és az eltérések iránti fogékonyság tapasztalata lép” (NÉMETH 2010: 70).

A közép-európai kisebbségi irodalmak esetében elfogadott eljárásnak számít a regionális specifikumok felemlegetése. Míg a magyar irodalom esetében a közvélekedés érvényesnek fogadja el azt a meghatározást, miszerint a magyar irodalom az, ami magyar nyelven íródik, addig a kisebbségi irodalmak meghatározása esetén ugyanez az álláspont sok irodalomtörténész számára nem tűnik elégségesnek. Innét nézve több értelmező számára szükségszerűnek tűnik egy olyan definíció, amely a kisebbségi magyar irodalom meghatározásakor nem elégszik meg pusztán a nyelv szerepével, hanem valamilyen specifikus látásmódról értekezik, a kisebbségi irodalma sajátosságáról beszél (NÉMETH 2010: 70).

Ezek a kortárs művek „a regionalitás és irodalom újszerű viszonyait teszik az írás és olvasás lezáratlan terepévé...” (NÉMETH 2010: 72).

4. Intertextualitás és novella

A térségi kulturális tapasztalat újraértelmezése vált szükségessé a század kilencvenes éveiben, a regionális posztmodernség és az ironia intertextuális játékként.

Wernitzer Julianna szerint „a 20. század irodalmában... a szöveg egyre gyakrabban kapcsolódik tudatosan más szövegeldökhöz, a szövegalkotás módja pedig az irodalmi utánzáshoz, újra- vagy átköltéshez, ha kell, teljes átvételhez. A mű a kulturális és szövegszerű hivatkozások, utalások szövevényéből formálódik” (WERNITZER 1994: 13).

A művekben „az író olyan szövegközi összefüggéseket valósít meg, hogy a novellahatárok stabilitása meginog, a szövegek és forrásaik azonosíthatósága kételyeket támaszt...” – írja tanulmányában Hózsza Éva (HÓZSA 2002: 6). „A novella (...) ugyanakkor ellenáll a konvencionak, amely a novella nevet viseli. És ezt az ironia, a paródia, a travesztia segítségével lerombolja” (HÓZSA 2002: 8).

II. VÁROS-OLVASATOK A MONARCHIA ÁRNYÉKÁBAN

„Irodalmi táj, avagy hagyomány, örökség az Osztrák–Magyar Monarchia, pontosabban milyen értelemben táj, illetőleg milyen értelemben örökség?” – teszi fel a kérdést Kelemen Zoltán: *Táj vagy örökség* című tanulmányában (KELEMEN 1994: online forrás). A Monarchia mint egész (irodalmi) megjelenésének első és leginkább kézzelfogható szintje a közös vizuális élményvilág. Valamiféle stílusegység is jellemezte a Monarchia országait. Felbomlása után ezek a tárgyi emlékek szimbolizálódtak, és önmagukon túlmutatva egy értékteljesebbnek vagy legalább élhetőnek ítélt életformára is emlékeztettek.

Az ún. Szabadka-próza alkotóinak (Lovas Ildikó, Szathmári István) írásai a bácskai hagyomány tárgyi világát szövegszerűsítik, (Szabadka és környéke), a vajdasági irodalom prózaörökségével földúsítva. Szabadka a megállt idő emlékműve, melynek „többszörösen rétegzett kultúrájú városmultja egyszerre nosztalgikusan és archaikusan tartja fogva krónikását. A megjelenített történeti idő a huszadik század teljes ívén áthúzódik: a „boldog békeidőktől”, Kosztolányi és Csáth városától egészen a jugoszláviai forradalomig” (NAGY 2002: online forrás).

Az alapkörnyezet modellje egyértelműen Szabadka, maga a Város... „a város, amellyel az egyén azonosulni szeretne, behatárolt tér”... „A város nélkül és a város miatt nem megy semmi. A lehetőségek megrekednek, itt minden csak kezdődik. A város fogva tart.” – írja tanulmányában Hózsza Éva (HÓZSA 2004: online forrás).

Tolnai Ottó prózájában viszont a helyekhez/helyszínekhez kapcsolódó emlékek mellett a kommunikatív emlékezet is közrejátszik, amely a nemzedéken belül és nemzedékek között átadott személyes emlékek összessége, időbeli korlátait az egyszerre élő generációk száma jelöli ki. Mindennek története van, de a történet mögött ott van az egész táj(egység), a régió emlékezete, történelme.

III. (E)MIGRÁCIÓ ÉS JUGONOSZTALGIA

1. A délszláv háborúk hatása a vajdasági magyar irodalomra

A határon kívül élő magyarság sokat emlegetett kettős kötődéséből következő a kisebbségi magyarság identitástudatának bizonytalansága.

Juhász Erzsébet tanulmányában feleleveníti, hogy régióinkban a kilencvenes évek elejétől minden addig érvényben levő értékrend összeomlott, mindez súlyos gazdasági válságból következő elszegényedéssel párosulva általános távlattalanság-érzetet teremtett, s ragályként terjedt a tömeges elvándorlás, amely jócskán megtizedelte a vajdasági magyar értelmiségi, irodalmi köröket (JUHÁSZ 1995: 64).

Toldi Éva ezt a következőképpen foglalja össze: „Az elmúlt tíz év a Vajdaságban bővelkedett olyan eseményekben, amelyek ugyan nem nyújtják a történelmi távlat mindentudó biztonságérzetét, mégis tudható róluk, hogy sorsfordítóak. Az írók számára egyúttal az elmúlt évtized olyan élményanyagot is nyújtott, amely a magyar irodalomban ismeretlen volt. ...alakulásában mutatnak be egy széthullófélben levő világot... a novellairók a háborús hátország hangulatát rajzolták... alig akad olyan irodalmár, aki ne reflektált volna valamilyen formában a térség legnagyobb hatású eseményeire, a bombázásokra” (TOLDI 2009: online forrás).

2. Posztjugoszláv kontextusok

2.1. Az emigránsok beszédmódja a szülőföldről

Gion Nándor 1994-ben áttelepült Magyarországra. Az elkövetkező években írt könyvei a maga mögött hagyott élet anyagából alkotott novellák füzére. Szereplői sorsában, életük eseményeiben a felbomló ország évekig tartó polgárháborújának emberi tragédiái tükröződnek. Balázs Attila prózájában „a szülőföld jelenvalóságából az anyaországba költöző alkotó eltávolodik az *itt*-től és a szülőföld, valamint a magánmitológia sajátos módon széttagolt változatait már az *ott*-ba integrálja, vagy éppen a történelmi téma/regény, esetleg az emlékező attitűd felé fordul” – írja róla Hózsza Éva (HÓZSA 2004: online forrás).

A már nem létező országot örökíti meg novelláiban, a háborús évtized hangulata nyomja rá bélyegét, s a prózájának meghatározó jegyre a „jugonosztalgia”. A hátrahagyott élet mozzanatai bukkannak elő a szövegekben, töredékek a múltból, újvidéki helyszínek, utcák, emlékek, régi barátok, rockzenekarok, békebeli dzsesszfesztiválok, mind a régi Jugoszlávia, a hátrahagyott, elveszett otthon képei.

Majoros Sándor novelláiban a Jugoszlávia széthullását megelőző időszakról mesél. A novellák színtere „ha akarom Balkán, ha akarom Európa”. Majoros Sándor, és vele elbeszélői alteregója, elszakadt egy világtól, ahol legszebb éveit, fiatalságát töltötte, úgy ahogy azt novelláiban elbeszélte, és amiről végtelen közvetlenséggel tud emlékezni...

Bányai János szerint „...ehhez a Bácska-képhez Majoros a változásokat is hozzáadta, jelezve, hogy ez a vidék még mindig irodalmi lehetőség” (BÁNYAI 1991: online forrás).

2.2. Ex-Yu közérzet és trauma a fiatal irodalomban

(Bencsik Orsolya, Szakmány György, Sirbik Attila novellái)

A délszláv háborúk utáni vajdasági magyar irodalom (...) reagálása az átélt traumára: a rövidpróza forma a fiatal alkotók leggyakoribb közzlési módja, míg

a regényszerű szerveződések is töredékekből, narratív fragmentumokból, rövid-történetekből építkeznek. Mindennek nemcsak poétikai, szociológiai, hanem pragmatikus okai is vannak egyes alkotóknál: a háború okozta hányattatás, a gyakori lakhelyváltogatás, a létbizonytalanság eleve lehetetlenné teszi a nagyformák művelését...” (MIKOLA 2013: 99).

IV. KULTURÁLIS POLIFÓNIA A RÉGIÓ RÖVIDTÖRTÉNETEIBEN

1. Etnokulturális sztereotípiák a kortárs vajdasági magyar irodalomban

A vajdasági magyar művészet/irodalom interkulturális helyzetéből következően feltehetjük a kérdést: az ebben a szférában létrejött művészi alkotások az elmúlt évtizedekben vajon közvetítő közegként funkcionálnak a sztereotipikus gondolkodás kialakításában, vagy a köztudatban már kialakult másság-képet árnyalják, erősítik?

A fejezet témája Vajdaságnak, mint multietnikus/multikulturális régiónak a megjelenítése a különböző novellatípusok tükrében.

2. Nyelvi interakciók a kortárs vajdasági magyar novellákban

A vajdasági magyar irodalom specifikus helyzetben van, és mint olyan, ebben a multietnikus/multikulturális régióban, az őt érő különböző nyelvi, kulturális hatások, interakciók miatt is folyamatos a dialógus az egymás mellett élő népek irodalmi között is. Gyakran találkozhatunk nem magyar nyelvű szövegekkel a kortárs magyar irodalom szövegeibe épülve. Szigeti L. László a multikulturalizmus esztétikája c. tanulmánya szerint „a multikulturális szöveg óhatatlanul hordoz olyan jegyeket, amelyek az adott többségi kultúrától eltérnek, hiszen több kultúrát jelenít meg egyszerre, amelyeknek természetesen nyelvi nyoma is van. Idegen szavak és kifejezések vegyülnek a szöveg nyelvezetébe, amelyek utalnak a „mátság” jelenlétére (SZIGETI 2002: 414).

V. VIRTUÁLIS FALVAK, MIKROVILÁGOK ÉS NOVELLAALAKZATOK

1. A falu mint irodalmi téma

Az Ex-Symposion (2003-as) Falufónia-számát Mészáros Sándor a következő kérdés(ek)kel indítja: „Mi történt a faluval? Hosszú ideig ez a huszadik század élő és termékeny kérdése volt. Mára azonban mintha nem tennék föl, mivel

inkább ennek az irodalomnak a válságáról és/vagy kimerüléséről szokás beszélni. Persze ez gyors és ideologikus válasz, hiszen irodalmi önszemléletünk elfordult ettől a kérdéstől. Vagy csak a falu, a vidék világától? Vagy csak azért történet így, mert az irodalom nem kérdezett többé, hanem a régi válaszokat ismételte? Van-e falusi irodalom, még és már? S ha igen, milyen? Foglalkoztatja-e még ez az új irodalom képviselőit?” (MÉSZÁROS 2003: online forrás).

A falu-irodalom azonban nem tűnt el a kortárs magyar prózából, csak némi-képp átalakult. A falu már nem az elszigeteltség, a szüklátóköritség, az információhiányos közeg szimbóluma, hanem az egyediségé, az eredetiségé. A helyi színek ironikus-parodisztikus látószögéből történő megmozgatása jellemzi a fiatal nemzedék írásait. A mikrovilágok dokumentarizálása és a falusi élethelyzetek átmitologizálása mozgatja a szövegeket.

2. Posztmodern couleur locale (a novellától a blogbejegyzésig, a lokális mitológiától a Facebook-ig)

A vidék, vidékiség fogalmak az irodalomban sokféle megvilágításban szerepelhetnek. Van-e egyáltalán értelmük? Vidékinek lenni hátrányt jelent-e vagy előnyt? Van-e különbség vidék és vidék között? És egyáltalán, hogyan mutatkozik meg mindez a kortárs irodalmi alkotások tükrében? A mai író szemével nézve, a vidéki életmódnak pótolhatatlan előnyei vannak. Ami régen elszigeteltséget, bezártságot jelentett, az a mai információzuhatagos, hálózati, keményen érdekérvényesítő gomolygásban hozzásegíthet a kontemplativitáshoz, a belső csendhez, a mindent felemésztő gyorsulás lelassulásához (magunkban). Ennek a perem-szituációnak mai változatából meríti az író (városon-falun) az anyagát, ebben alakulnak a személyes horizontok, korértelmezések, poétikai változások (SÁNDOR 2002: 59).

A következő fejezetben kiemelt, (perem)vidéki hagyományból született novellák éppen ezt a köztes létet látszanak igazolni, kiegészítve azt. A hagyomány az ő esetükben a vidéki lét hagyománya, amelyet a posztmodern diszkurzus beiktatásával újraértelmezve „szövegszerűsítenek”. A dolgozat vonatkozó fejezete az elbeszélés, a novella, a kispróza „állapotainak” változásait vizsgálja, a vajdasági magyar „fiatal irodalom” néhány szerzőjének az elmúlt években megjelent kötetéhez kapcsolódva. Ez a nemzedék a mikrovilágok dokumentarizálásától, a falusi élethelyzetek átmitologizálásától jut el a blogos történetmesélésig. A *Dombosi történetek* című kötet megjelenését, történeteit a témátlanság, az eseménytelenség, az unalom adta hatalmas lökés indította útjára. Fekete J. József recenziója „elkülönböződött prózának” nevezi ezeket a történeteket. A szerzők folytatják egymás szövegeit, idéznek egymástól, sőt beleírják egymást a szövegbe, eset-

leg szereplőkként is feltűnnek, mintegy félbeszakítva az „előadást”. Ezzel olyan szöveg- és történehálót hoznak létre, amely szinte észrevétlenül teremti meg a dombosi történetek mitológiáját. A kitalált, fiktív helyi színeket, valamint a kitaláltakat a valósággal egymásba vetítő személyes történeteket egy intertextuális szövegvilág toposzaivá merevíti (FEKETE 2008: online forrás).

A *Dombosi történeteket* olvashatjuk egyenként, befejezett novellaként, de mint olyan történeteket is, amelyek a végtelenségig mondhatók, és soha be nem fejezhetők. A *Csáth kocsit hajt* című kötet műfajmegjelölése „rövidprózák”, de értelmezhetjük novellatöredékként, ugyanúgy, egybeolvasva prózafolyammá válik. Mirnics Gyula történetei novellák vázlataként is olvashatók, néha valóban csak jelzésszerűek, de a fülszöveg szerint tulajdonképpen „válogatott szavak gyűjteményei”. Az internetes naplóként indult *Biciklizések*-kötetet pedig követhettük naponta a világhálón, vagy kézbe vehetjük, mint a biciklizés poétikájának kézikönyvét. „*Félek a szótól, bízom a mondatban. (...) Mondatokat keresek, ezért indultam.*” – írta Aaron Blumm az első dombosi történetben (BLUMM 1998: 9). A mondatok történetekké állnak össze, szövegekké, amelyek azonban (még) ellenállnak a besorolásnak.

VI. REGIONALIZMUS, NOSZTALGIA, MÍTOSZTEREMTÉS

A régió olyan területként határozható meg, amely változó jegyeinek köszönhetően elválasztható a végtelen tértől s így behatárolható. *Regionalität und Fremde* c. tanulmánykötetében Erhardt Schütz felhívja a figyelmet arra, hogy a régió nem egyszerűen fizikai területként van jelen gondolkodásunkban, hanem egy olyan tudományos, politikai vagy kulturális képződményről beszélünk esetében, melynek különböző feltételei és adottságai az értelmezés új és tágabb lehetőségeit kínálják (VINCZE 2008: 124).

A régió szövegszervező erőként működik: mint fogalom egyszerre hordozza a földrajzi meghatározottság és a szellemi tevékenység behatároltságát. Bányai Éva tanulmányában a régiót geográfiaileg behatárolt térként definiálja, amely a referenciális olvasás felé tolja a szövegolvasást, azonban „a régió kulturális közeg-jellege megteremti az elvonatkoztatás, absztrahálás lehetőségét, hogy a lokalizált, leszűkített régió nemhogy a térség eltűnésével, de annak magába olvasztásával és szövegszervező erővé konstruálásával, ezáltal térbeágyazottságának domináns megalkotottságával, irodalmi, poétikai, nyelvi közeggé váljék” (BÁNYAI 2011: 11).

Marad tehát a kérdés, hogy „...a virtuális, művekbe költöztetett Bácska (Vajdaság) lesz-e a következő évtizedekben az egyetlen létmódja irodalom és

társág kapcsolatának, azaz megőrizhető-e az irodalom létrejöttének helyszíné-
ként is a Vajdaság?” (SZILÁGYI 1995: 72), és a feladat, a regionalitás elemeit
felhasználva, intertextuális hálózati kapcsolatokkal megújítva, a kortárs iroda-
lom kánonjait is formáló új szövegek és új értelmezések létrehozása a vajdasági
magyar novellairodalomban.

Irodalom

- ALABÁN Ferenc 2008. Az értékek perspektívája. (Szempontok a közép-európai régió integ-
rációjának és változó irodalmi kommunikációjának értelmezéséhez). = *Irodalmi Szemle*,
2008. szeptember. 42–46. www.irodalmiszemle.hu. Letöltve: 2009. október 7.
- BÁNYAI Éva 2011. *Leszűkített tér, regionalitás*. Térképzetek, névtérképek, határidentitások.
Kolozsvár, Kom-press. doktori.bibl.u.-szeged.hu Letöltve: 2010. december 8.
- BÁNYAI János 1990. Majoros Sándor: A visszhangkísérlet. = *Híd*, 11: 1150–1151.
- BORI Imre 1993. *A jugoszláviai magyar irodalom története*. Újvidék, Forum Könyvkiadó
- FEKETE J. József 2008. „Elkülönböződött próza”. In: FEKETE J. József: *Próbafüzet III*. Könyv
az irodalomról. www.mek.oszk.hu. Letöltve: 2008. január 3.
- FRIED István 2010. A (kelet-)közép-európai kultúra átstrukturálódása a XX. században. In:
FRIED István: *Egy irodalmi régió ábrándja és kutatása*. Budapest, Lucidus Kiadó. 192–198.
- HÓZSA Éva 2002. *A novella új neve*. Újvidék, Forum Könyvkiadó
- HÓZSA Éva 2009. *A novella Vajdaságban*. Újvidék, VMFK
- HÓZSA Éva 2004. Irodalmunk elnyelő és összecsúszó zajtalansága. In: HÓZSA Éva: *Idevon-
zott irodalom*. www.zetna.org.yu. Letöltve: 2004. január 1.
- HÓZSA Éva 2004. Találni úgyse fogom. In: HÓZSA Éva: *Idevonzott irodalom*. www.zetna.org.yu. Letöltve: 2004. január 1.
- JUHÁSZ Erzsébet 1995. A délszláv háború és a vajdasági magyarság sorsa. = *Tiszatáj*, 5: 64–69.
- KELEMEN Zoltán 1994. Táj vagy örökség? = *Tiszatáj*, 9: 63–67.
- MÉSZÁROS Sándor 2003. Falufónia. = *Ex-Symposion*, 42–43. www.exsymposion.hu. Letölt-
ve: 2004. január 23.
- MIKOLA Gyöngyi 2013. A redukált létélmény új formái. In: MIKOLA Gyöngyi: *A pillanat
küszöbén*. Zenta, zEtna.
- NAGY Boglárka 2002. Egy szabadkai öltöztető üzenete. In: *Élet és irodalom*, 2002. január. 18.
- NAGY Imre (szerk) 2007. *A Kárpát-medence régiói. Vajdaság*. Budapest, Pécs, MTA Regio-
nális Kutatások Központja, Dialóg-Campus Kiadó
- NÉMETH Zoltán 2010. Szociográfiai science-fiction. In: NÉMETH Zoltán: *A széttartás alak-
zatai. Bevezetés a fiatal irodalom olvasásába*. Pozsony, Kalligram Könyvkiadó
- NÉMETH Zoltán 2010. A posztmodern Viharsarok: Mikszáthi anekdota és regionalizmus
a Bárka folyóirat prózáiróinak műveiben. = *Bárka*, 18. évf. 6: 70–72.

- POMOGÁTS Béla 2005. *Magyar régiók*. Dunaszerdahely, Liliium Aurum Kiadó
- SÁNDOR Iván 2002. Amit a „kocka” lebontása után megpillantunk. = *Bárka*, 5: 56–62.
- SZIGETI L. László 2002. A multikulturalizmus esztétikája. = *Helikon*, 48. 4: 395–421.
- SZILÁGYI Márton 1995. Bácskai porban és azúrban: Tolnai Ottó: Kékítőgolyó. Új prózák könyve. = *Alföld*, 8. sz. 68–72.
- SZIRÁK Péter 2000. A regionalitás és a posztmodern kánon a huszadik századi magyar irodalomban. In: *Nemzetiségi irodalmak az ezredvégen*. Szerk. GÖRÖMBEI András. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen
- SZIRÁK Péter 1998. Novella és más műfajok a többirányú olvasás összjátékában. = *Alföld*, 2. www.epa.oszk.hu. Letölve: 2009. február 3.
- TEMESI István 2006. *Regionalizmus és regionalizáció. Doktori értekezés*. Pécs, PTE www.ajk.pte.hu. Letölve: 2012. január 20.
- TOLDI Éva 2009. *Az otthonosság és idegenség alakzatai a rendszerváltozás idején a vajdasági magyar irodalomban*. www.kortaronline.hu. Letölve: 2009. június 21.
- VINCZE Ferenc 2008. Idegenség és regionalitás. (Regionalität und Fremde, hrsg. Von András F. Balogh und Erhardt Schütz, Berlin, Weidler Verlag, 2007.) = *Napút*. 5: 123–125.
- WERNITZER Julianna 1994. *Idézetvilág avagy Esterházy Péter, a Don Quijote szerzője*. Pécs, Budapest, Jelenkor, Szépirodalmi Könyvkiadó

Gabriela LODI

REGIONALIZAM I INTERTEKSTUALNOST NOVELA POSLEDNJE DVE DECENIJE MAĐARSKE KNJIŽEVNOSTI U VOJVODINI

Doktorska teza proučava regionalne aspekte i intertekstualne veze novela izabranih autora mađarske književnosti u Vojvodini (Nandor Gion, Oto Tolnai, Ildiko Lovaš, Šandor Mesaroš, Ištvan Satmari, Aaron Blumm...) Teorijske dimenzije disertacije su detaljan pregled teorijskih aspekata rada, uzimajući u obzir regionalne i lokalne aspekte, istraživanje veze intertekstualnosti i novele, metamorfozu savremene novele u Vojvodini, intertekstualno čitanje i interpretacija izabranih tekstova, od novele do kratke proze, virtualni svet i digitalizacija današnjice u savremenoj književnosti. Disertacija pored detaljnog pregleda teorijske definicije regionalizma (od strane raznih naučnih oblasti) sadrži i analize i tumačenja savremene novele izabranih autora. Čitanje i interpretacija novela iz novih intertekstualnih aspekata dovešće nas do otvaranja novih interdisciplinarnih dimenzija u analizi savremene kratke proze. *Cljučne reči*: mađarska književnost, novele, regionalizam, intertekstualnost, Vojvodina.

Gabriella LÓDI

REGIONALISM AND INTERTEXTUALITY OF SHORT STORIES IN THE HUNGARIAN LITERATURE OF VOIVODINA DURING THE LAST TWO DECADES

The dissertation engages in regional aspects and intertextual connotations of novellas by selected authors (Nándor Gion, Ottó Tolnai, Ildikó Lovas, Sándor Mészáros, István Szathmári, Aaron Blumm...). The subject of survey engages in regional aspects and intertextual connotations of novellas by selected authors. Theoretic frame is: detailed survey of theoretical aspects of this work, taking into consideration regional and local aspects, exploration of connection between intertextuality and short stories, as well as metamorphosis of contemporary short story in Vojvodina, intertextual reading and interpretation of selected texts, from novellas to short narratives, virtual reading and digitalization of today's world contemporary literature. Besides providing a detailed survey on theoretic definition of regionalism) by various scientific fields), this dissertation contains analysis and interpretations of contemporary short stories by selected authors. By reading and interpreting short stories from intertextual perspective, we can lead to achieving new interdisciplinary dimensions in the process of analysis of contemporary prosaic forms.

Keywords: Hungarian literature, short stories, regionalism, intertextuality, Voivodina.